

Факултет инжењерских наука Универзитет у Крагујевцу

Назив студијског програма: Машинско инжењерство

Ниво студија: Основне академске студије

Модул: Индустијски инжењеринг

Предмет: Управљање развојем

Број индекса: 193/2007

Ана Р. Антонијевић

СТАНДАРДИЗАЦИЈА И ISO СТАНДАРДИ ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ЗАВРШНИ РАД

Комисија за преглед и одбрану:

1. Др Миладин Стефановић-ментор
2. _____
3. _____

Датум
одбране: _____

Оцена: _____

У оквиру овог завршног рада кандидат треба да сагледа рад и примену ISO стандарда 14000 заштите животне средине. Такође, треба да се осврне на сам систем заштите животне средине као и систем управљања заштитом животне средине и саму примену стандарда.

Препоручена литература:

1. Управљање развојем Проф. Др Драгана Бечејски
2. Приручник за стратешко планирање и управљање локалним развојем у Републици Србији Татијана Павловић Крижанић
3. ISO 9000:2000, Системи менаџмента квалитетом – Основе и речник.

ПРЕДМЕТНИ НАСТАВНИК
Др Миладин Стефановић

Крагујевац, 2013.година

РЕЗИМЕ

Један од проблема заштите животне средине у шумама је недозвољена сеча. Други велики проблем представља настањивање шумских области. Као трећи проблем јавља се недозвољени лов. Да би се решили ови проблеми потребно је увести контролу над сечом шума, спречити настањивање шумских области као и увести строжију контролу лова. Решење проблема превелике сече шума јесте обнова и пошумљавање а самим тим се уводе и мере заштите којима се штите ретке, рањиве и угрожене врсте биљног и животињског света. Да би се сви ови проблеми решили на прави начин, потребно је да се повећа свест људи тј. појединаца да је шума наш извор здравог живота као и здраве животне средине. Увођењем стандарда ISO заштита животне средине, и правилном применом овог стандарда могуће је у великој мери решити ове проблеме као и спречити настајање нових.

Кључне речи: шума, заштита, стандард

ABSTRACT

One of the environmental problems in the illegal cutting of forests. Another major problem is the establishment of forest area. The third problem is the illegal hunting. To solve these problems it is necessary to introduce control of deforestation, prevent forest settlement areas and to introduce tighter controls on hunting. Solving the problem of excessive deforestation is the restoration and reforestation and hence introduce measures which protect rare, threatened and endangered species of flora and fauna. To all these problems are solved in the right way, you need to increase people's awareness of that. individuals that is the source of our forests healthy life and a healthy environment. The introduction of ISO environmental protection, and proper application of this standard can be largely solved these problems and prevent the formation of new ones.

Key words: forest, protection, the standard

Изјављујем, да сам овај завршни рад урадила самостално, служећи се стеченим знањем и искуством, као и наведеном литературом.

Антонијевић Ана

САДРЖАЈ:

1. УВОД	6
2. ОСНОВЕ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ И СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ – ЗАХТЕВИ ЗА УПУТСТВО И ПРОМЕНУ	7
2.1 ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ	10
2.2 ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИЈЕ	11
2.2.1 Проверавач	11
2.2.2 Стално унапређивање	11
2.2.3 Корективна мера	11
2.2.4 Докуменат	11
2.2.5 Животна средина	11
2.2.6 Аспект животне средине	11
2.2.7 Утицај на животну средину	11
2.2.8 Систем управљања заштитом животне средине (EMS)	12
2.2.9 Општи циљ заштите животне средине	12
2.2.10 Учинак заштите животне средине	12
2.2.11 Политика заштите животне средине	12
2.2.12 Посебан циљ заштите животне средине	12
2.2.13 Заинтересована страна	12
2.2.14 Интерна провера	12
2.2.15 Неусаглашености	12
2.2.16 Организација	13
2.2.17 Превентивна мера	13
2.2.18 Превенција загађивања	13
2.2.19 Прецедура/Поступак	13
2.2.20 Запис	13
3. ЗАХТЕВИ ЗА СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	14
3.1 Општи захтеви	14
3.2 Политика заштите животне средине	14
3.3 Планирање	14
3.3.1 Аспекти животне средине	14
3.3.2 Законски и други захтеви	14
3.3.3 Општи и посебни циљеви и програм(и)	15
3.4 Увођење и спровођење	15
3.4.1 Ресурси, задаци, одговорности и овлашћења	15
3.4.2 Оспособљеност, обука и свест	15
3.4.3 Комуникација	16
3.4.4 Документација	16
3.4.5 Контрола документације	16
3.4.6 Контрола над операцијама	17
3.4.7 Приправност за реаговање у ванредним ситуацијама и одговор на њих	17
3.5 Проверавање	17

3.5.1	Праћење и мерење.....	17
3.5.2	Вредновање усаглашености.....	18
3.5.3	Неусаглашеност, корективне мере и превентивне мере.....	18
3.5.4	Контрола записа.....	18
3.5.5	Интерне провере.....	18
3.6	Преиспитивање од стране руководства.....	19
4.	ПРИМЕР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“	20
5.	ЗАКЉУЧАК.....	39
	ЛИТЕРАТУРА	41

1. УВОД

ISO је међународна организација за стандардизацију. Она има чланство од 160 националних институција за стандардизацију из земаља великих и малих, индустријализоване, развоју и у транзицији, у свим регионима света. НОС портфолио више од 18 000 стандарда пружа практичне алате за све три димензије одрживог развоја: економска, еколошка и друштвена.

ISO стандарди за бизнис, владе и друштво као целина дају позитиван допринос свету у којем живимо. Они обезбеђују виталне функције као што су квалитет, екологија, безбедност, економија, поузданост, компатибилност, конформизам, ефикасност и ефективност.

Они олакшавају трговину, ширење знања и деле технолошки напредак и добру праксу управљања. ISO развија само оне стандарде које захтева тржиште. Овај рад обављају експерти на позајмицу из индустријских, техничких и бизнис сектора који су тражили стандарде, а који их је касније искористио.

Овим стручњацима се могу придружити и други са одговарајућим знањем, као што су представници владиних агенција, лабораторија за испитивање, удружења потрошача и академске заједнице, као и невладиних и других организација заинтересованих страна које имају посебан интерес за питања из стандардима. Објављено под ознаком међународних стандарда, ISO стандарди представљају међународни консензус о стању технике у технологији и добром праксом у питању.

Све врсте организација се све више труде да постигну и покажу свој учинак у заштити животне средине контролисањем утицаја својих активности, производа и услуга на животну средину, у складу са својом политиком, и својим циљевима заштите животне средине.

Оне тако поступају у вези са све строжијим законодавством, развојем економских и других мера које захтевају заштиту животне средине и све израженијом бригом заинтересованих страна за питања заштите животне средине и одрживи развој.

Многе организације су предузеле "преиспитивања" или "провере" да би оциениле сопствени учинак заштите животне средине. Та сопствена "преиспитивања" и "провере" не значе обавезно и сигурност да ће учинак заштите животне средине те организације задовољавати законске захтеве и захтеве дефинисане њеном политиком заштите животне средине, не само у датом тренутку већ и стално.

Да би били ефективни, преиспитивања и провере треба да се обављају у оквиру структурисаног система управљања који је интегрисан у оквиру организације.

У овом раду на самом почетку представљена је сама стандардизација са последицама, циљевима и принципима као и дефиниција јавних и приватних стандарда. У даљем раду дефинисан је предмет и подручје примене као и веза са другим стандардима са превентивним и корективним мерама.

Следећи део рада односи се на захтеве за систем управљања заштитом животне средине. У овом делу описани су општи захтеви као и политика заштите животне средине. Дефинисано је и планирање, увођење и спровођење планова у дело. Обука је представљена као важан фактор за што коректније обављање посла. Правилно и редовно вођење и сређивање документације доводи до брзог решавања проблема и успеха у примени стандарда.

У последњем делу рада дат је пример примене стандарда заштите животне средине и то у ЈП "Србијашуме". У овом делу рада дефинисани су критеријуми стандарда и за сваки критеријум дати су индикатори који су у склопу њега дефинисани.

2. ОСНОВЕ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ И СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ – ЗАХТЕВИ ЗА УПУТСТВО И ПРОМЕНУ

Стандардизација је процес утврђивања и примене одређених правила ради сређивања и регулисања активности у датој области, у корист и уз учешће свих заинтересованих страна, а нарочито ради остварења све општих оптималних уштеда, узимајући у обзир функционалну намену и захтеве техничке безбедности (дефиниција ISO).

Стандардизација је последица:

- Потребе успостављања ефикасне заштите потрошача (здравље, безбедност, економски интереси)
- Заштита окружења
- Стварања услова за стабилно снабдевање тржишта
- Обезбеђења конкурентности на глобалном тржишту

Циљеви стандардизације:

1. упрошћавање растућег броја варијанти производа и поступака у животу човека
2. заменљивост
3. средство комуникације и споразумевања
4. симболи и скраћенице
5. општа економичност
6. безбедност, здравље и заштита живота
7. интерес потрошача
8. интерес друштва
9. одстрањивање препрека за трговину ¹

Стандардизација може да има један или више циљева који омогућавају да производи, процеси и услуге буду усклађени са својом наменом. Општи циљеви стандардизације могу бити остваривање спремности за намену, компатибилности, заменљивости, смањена броја варијанти, безбедности, заштите животне средине и заштите производа.

Други циљеви могу бити и заштита здравља, узајамно споразумевање, побољшање економских перформанси, уклањање препрека у трговини и друго.²

Принципи стандардизације:

1. Стандардизација, је у суштини, процес упрошћавања, настао као резултат свесног напора друштва да смањи број неких предмета. Она доводи не само до смањивања постојеће сложености, него настоји да спречи непотребну сложеност у будућности.
2. Стандардизација је у истој мери и друштвена колико и економска активност и мора се одвијати на бази узајамне сарадње свих заинтересованих.
3. Само објављивање стандарда је од мале вредности ако се стандард не примењује. Примена захтева уступке неколицине ради добра већине.

4. При доношењу стандарда, акција треба да се састоји прво у селекцији, после које следи утврђивање изабраног.

5. Стандарде треба прегледати у правилним временским размацама и ревидирати их ако је потребно.

6. Када се прописују карактеристике које производ треба да има при употреби, као и остале карактеристике, морају се прописати и методе испитивања које ће се користити да се утврди да ли дати производ одговара или не одговара донетим прописима.

7. Потребу да се националним стандардима да снага прописа треба пажљиво размотрити, имајући у виду природу стандарда, ниво индустријализације и законе и услове који су битни за друштво за које се стандарди припремају.

Стандард представља документ који прописује правила, смернице или карактеристике за производ или сервис, и производни процес.

Стандарди се односе на широки спектар питања од квалитета, безбедности хране, техничких захтева, правила паковања, па све до разних етичких, еколошких и социјалних питања.

Стандарди играју кључну улогу како у локалној тако и у међународној трговини, у свим деловима ланца снабдевања. Они омогућавају размену производа као и основне услове за ефикасно функционисање на тржишту.

Ако пословни партнери поседују исти стандард, то им омогућава да имају:

- Лакше комуницирају,
- Заједничка очекивања и
- Компатибилност заједничке производње.

Генерална подела стандарда је према доносиоцима стандарда на јавне и приватне стандарде:

Јавни стандарди могу бити постављени од стране међународних и националних власти или ЕУ. Они су обавезни, јер су повезани са националним и међународним законима и прописима. Непоштовање ових стандарда води ка забрани продаје производа или услуга на датом тржишту.

Најчешће познати јавни стандарди укључују фитосанитарне стандарде, стандарде који се односе на безбедност хране, оцењивање и стандарде квалитета, садржај загађивача на пример пестицида, итд.

Произвођачи и трговци који желе да извозе морају да буду упознати са јавним стандардима који су на снази на тржишту где се планира извоз производа.

Приватни стандарди могу бити постављени од стране купаца, добављача, институција за формирање, институција за инспекцију и сертификацију или невладиних организација. Они нису у законској обавези већ су добровољни.

Њихов циљ је да се омогући продаја са додатом вредношћу или да се испуне захтеви одређене групе клијената.³

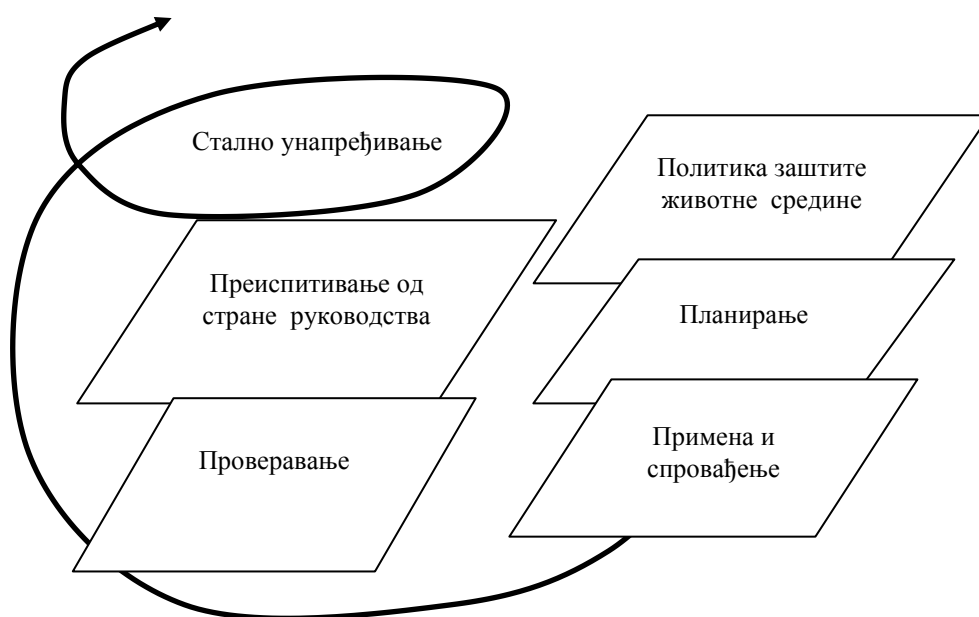
Стандард даје могућност добављачима да могу да задовољавају критеријуме различитих трговаца са само једним сертификатом, што са једне стране смањује трошкове добављача, а са друге стране трговци смањују трошкове потребне за контролу добављача.

Међународни стандарди за управљање заштитом животне средине имају намеру да организацијама обезбеде елементе ефективног система заштите животне средине (EMS) који се могу интегрисати са осталим управљачким захтевима како би се организацијама помогло да постигну и циљеве заштите животне средине и економске циљеве.

Ове стандарде, као ни друге међународне стандарде, не треба користити за стварање нецаринских трговинских баријера нити за наметање нових или измене законских обавеза организације.

Овим међународним стандардом се утврђују захтеви за систем управљања заштитом животне средине који треба да омогући организацији да развије и примени политику и циљеве узимајући у обзир законске захтеве као и информације у вези са значајним аспектима животне средине.

Написан је тако да буде применљив за све врсте и величине организације а може се прилагодити за различите географске, културне и друштвене услове. Основа приступа је приказана на слици број 1.

Слика број 1. – Модел система управљања животном средином у овом међународном стандарду

ПЛАНИРАЈ – Утврди циљеве и процесе потребне за добијање резултата, у складу са политиком заштите животне средине организације

УРАДИ – Примени процесе

ПРОВЕРИ – Прати и мери процесе у односу на политику, опште и посебне циљеве, законске и друге захтеве, и извештавање о резултатима

ДЕЛУЈ – Предузимање мера за стално унапређивање учинка система управљања животном средином

Успех система зависи од привржености на свим нивоима и функцијама, нарочито од највишег руководства. Овакав систем омогућава организацији да успостави политику заштите животне средине, да успостави циљеве и процесе којим остварује приврженост политици, да предузме мере када је потребно да унапреди свој учинак и да прикаже усаглашеност система са захтевима овог међународног стандарда.

Свеобухватни циљ овог међународног стандарда је да подржи заштиту животне средине као и превенцију загађивања које би било у равнотежи са друштвено-економским потребама. Треба нагласити да се многим од ових захтева може истовремено приступити или се могу поново посетити у било које време.

Постоји значајна разлика између овог међународног стандарда, који описује захтеве за систем управљања животном средином организације и може се користити за сертификацију/регистрацију и/или самодекларисање и (несертификујуће) смернице која пружа генеричку помоћ организацији у успостављању, имплементацији и унапређивању свог система управљања заштитом животне средине.

Управљање заштитом животне средине обухвата читав низ питања укључујући и она од стратешког и конкурентског значаја. Организација може да покаже успешну примену овог међународног стандарда како би уверила заинтересоване стране да има уведен одговарајући систем управљања заштитом животне средине.

Општи циљеви заштите животне средине на планском подручју, као што је наведено, подржавају опште циљеве постављене плановима вишег реда и били би:

- Обезбеђивање квалитетне животне средине, што подразумева чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, затим очуваност пољопривредног земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, уређеност насеља и сл;
- Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса;
- Заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења простора;
- Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.
- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.⁴

2.1 ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ

ISO 14000 (заштита животне средине) је међународни стандард којим се утврђују захтеви који се односе на систем управљања заштитом животне средине, како би организација могла да развије и примени политику и циљеве заштите животне средине водећи рачуна о свим законским и другим прописима са којима се организација сагласила као и информацијама о значајним утицајима на животну средину.

Стандард се примењује за оне аспекте животне средине које организација може да контролише и на које може да утиче. Самим стандардом се не утврђују посебни критеријуми учинка заштите животне средине.

Овај међународни стандард се може применити на сваку организацију која жели да:

а) успостави, одржава и унапређује систем управљања заштитом животне средине;

б) увери себе о усаглашености система управљања заштитом животне средине са утврђеном политиком заштите животне средине;

ц) покаже усаглашеност са овим међународним стандардом тако што ће да:

1. сама одреди и сама декларише усаглашеност; или

2. затражи потврду о усаглашености од стране заинтересованих страна за саму организацију, као што су корисници; или

3. затражи потврду усаглашености од стране неке екстерне организације; или
4. затражи сертификацију/регистрацију свог система управљања заштитом животне средине, од стране екстерне организације.

Сваки систем управљања заштитом животне средине треба да обухвати све захтеве из овог међународног стандарда. Степен примене зависиће од фактора као што су политика заштите животне средине те организације, природа њених активности, производа и услуга, локација организације и услови у којима ради.

2.2 ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИЈЕ

За потребе овог међународног стандарда примењују се следећи термини и дефиниције.

2.2.1 Проверавач

Особа која је способна да спроводи проверу.
[ISO 9000:2000, 2.9.9]

2.2.2 Стално унапређивање

Процес унапређивања система управљања заштитом животне средине (2.8) ради постизања побољшања целокупног учинка заштите животне средине (2.10) у складу са политиком заштите животне средине (2.11) организације (2.16)

НАПОМЕНА: Није потребно да се процес одиграва истовремено у свим областима активности.

2.2.3 Корективна мера

Мера за отклањање узрока откривене неусаглашености (2.15)

2.2.4 Докуменат

Информација (2.7.1) и њен медијум на којем се налази.

НАПОМЕНА: Медијум може бити папирни, магнетни, електронски или оптички рачунарска диск, фотографска или штампарска матрица, или њихова комбинација
[ISO 9000:2000, 2.7.2]

2.2.5 Животна средина

Окружење у којем одређена организација (2.16) ради, укључујући ваздух, воду, земљиште, природне ресурсе, флору, фауну, људе и њихове узајамне односе.

НАПОМЕНА У овом контексту, окружење се протеже од оног у оквиру организације до глобалног система.

2.2.6 Аспект животне средине

Елемент активности, производа или услуга дате организације (2.16) који може да буде у узајамном односу са животном средином (2.5).

НАПОМЕНА - Значајан аспект животне средине јесте онај аспект животне средине који има, или може да има, значајан утицај на животну средину (2.7).

2.2.7 Утицај на животну средину

Свака промена животне средине (2.5), погоршање или побољшање, која је потпуно или делимично резултат аспеката животне средине (2.6) неке организације (2.16).

2.2.8 Систем управљања заштитом животне средине (EMS)

Део укупног система управљања организације (2.16) који се користи да развије и примени политику заштите животне средине (2.11) и управља својим аспектима животне средине (2.7).

НАПОМЕНА 1: Систем управљања је скуп међусобно повезаних елемената којим се успоставља политика и циљеви ради њиховог остваривања.

НАПОМЕНА 2: Систем управљања обухвата организациону структуру, активности планирања, одговорности, праксу, поступке (2.19), процесе и ресурсе.

2.2.9 Општи циљ заштите животне средине

Свеобухватан циљ заштите животне средине који је у складу са политиком заштите животне средине (2.11) који организација (2.16) сама себи поставља да оствари.

2.2.10 Учинак заштите животне средине

Мерљиви резултати управљања аспектима животне средине (2.6) организације (2.16).

НАПОМЕНА: У контексту система управљања заштитом животне средине (2.8), резултати се могу мерити у односу на политику заштите животне средине (2.11) организације (2.16), њене опште (2.9) и посебне (2.12) циљеве заштите животне средине и друге захтеве учинка заштите животне средине.

2.2.11 Политика заштите животне средине

Свеобухватне намере и смернице организације (2.16) које су повезане са учинком заштите животне средине (2.10) и формално изражене од стране највишег руководства.

НАПОМЕНА: Политика заштите животне средине даје оквир за мере и за постављење општих (2.9) и посебних циљева заштите животне средине (2.12).

2.2.12 Посебан циљ заштите животне средине

Детаљан захтев у погледу учинка који се се може применити на организацију (2.16) или њене делове; он проистиче из општих циљева заштите животне средине (2.9) и треба да буде тако постављен и извршен да се ти општи циљеви постигну.

2.2.13 Заинтересована страна

Појединац или група који су заинтересовани за учинак заштите животне средине (2.10) организације (2.16) или на које тај учинак утиче.

2.2.14 Интерна провера

Систематичан, независан и документован процес за прикупљање доказа провере и оцену њихове објективности ради утврђивања обима у којем су критеријуми провере система управљања заштитом животне средине постављени од стране организације (2.16) испуњени.

НАПОМЕНА: У многим случајевима, посебно код мањих организација независност се може приказати одсуством одговорности за активности које су провераване.

2.2.15 Неусаглашености

Неиспуњеност захтева

[ИСО 9000:2000, 2.6.2]

2.2.16 Организација

Компанија, корпорација, фирма, предузеће, орган власти или институција, или њихов део или комбинација, удружени или не, јавни или приватни, који имају сопствене функције и администрацију.

НАПОМЕНА - Ако организација има више од једне радне јединице, као организација се може дефинисати и само једна радна јединица.

2.2.17 Превентивна мера

Мера за отклањање узрока могуће неусаглашености (2.15)

2.2.18 Превенција загађивања

Примена процеса, праксе, техника, материјала, производа, услуга или енергије којима се избегава, умањује или контролише (засебно или у комбинацији) стварање, емисија или испустање свих врста загађујућих материја или отпада, ради смањења штетног утицаја на животну средину (2.7)

НАПОМЕНА Превенција загађивања може да обухвати смањење или отклањање извора, измену процеса, производа или услуга, ефикасну употребу ресурса, замену материјала и енергије, поновну употребу, обнављање, рециклирање, дораду (прерада отпадног материјала) и третирање/прераду/обраду.

2.2.19 Прецедура/Поступак

Утврђен начин за обављање неке активности или процеса

НАПОМЕНА 1 Процедуре могу бити документоване или не.

НАПОМЕНА 2 Прилагођено из ISO 9000:2000, 2.4.5

2.2.20 Запис

Докуменат којим се исказују добијени резултати или дају докази о извршеним активностима.

НАПОМЕНА Прилагођено из ISO 9000:2000, 2.7.6

3. ЗАХТЕВИ ЗА СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.1 Општи захтеви

Организација мора да успостави, документује, примени, одржава и стално унапређује систем управљања заштитом животне средине у складу са захтевима овог међународног стандарда и да утврди како ће испунити ове захтеве.

Организација мора да утврди и документује предмет и подручје примене система управљања заштитом животне средине.

3.2 Политика заштите животне средине

Највише руководство мора да утврди политику заштите животне средине организације и да обезбеди да у оквиру утврђеног предмета и подручја примене система управљања заштитом животне средине она:

- а)** одговара врсти, обиму и утицајима на животну средину њених активности, производа или услуга;
- б)** укључује приврженост сталном унапређивању и превенцији загађивања;
- ц)** укључује приврженост усаглашености са одговарајућим законским и другим прописима о заштити животне средине а који су повезани са аспектима животне средине;
- д)** обезбеди оквир за постављање и преиспитивање општих и посебних циљева заштите животне средине;
- е)** буде документована, примењена и да се одржава;
- ф)** буде саопштена свим особама који раде за или преко организације, и
- г)** буде доступна јавности.

3.3 Планирање

3.3.1 Аспекти животне средине

Организација мора да успостави, примени и одржава поступак(ке):

а) за идентификацију аспеката животне средине својих активности, производа и услуга у оквиру утврђеног предмета и подручја примене система управљања заштитом животне средине а које може да контролише и на које може да утиче узимајући у обзир планирани или нови развој, нове или измењене активности, производе или услуге; и

б) за утврђивање оних аспеката који имају или могу имати значајан(е) утицај(е) на животну средину (т.ј. значајне аспекте животне средине).

Организација мора да документује ове информације и да их стално ажурира.

Организација мора да обезбеди да су значајни аспекти животне средине узети у обзир приликом успостављања, примене и одржавања система управљања заштитом животне средине.

3.3.2 Законски и други захтеви

Организација мора да успостави, примени и одржава поступка(ке):

а) за идентификацију и приступ одговарајућим законским и другим захтевима са којима се она сагласила а које се односе на њене аспекте животне средине; и

б) за утврђивање како се ови захтеви односе на аспекте животне средине.

Организација мора да обезбеди да се ови одговарајући законски и други захтеви са којима се сагласила узимају у обзир приликом успостављања, примене и одржавања система управљања заштитом животне средине.

3.3.3 Општи и посебни циљеви и програм(и)

Организација мора да успостави, примени и одржава документоване опште и посебне циљеве заштите животне средине, за сваку одговарајућу функцију и сваки ниво у оквиру организације.

Општи и посебни циљеви морају бити мерљиви где је могуће и усклађени са политиком заштите животне средине, укључујући приврженост циљевима превенције загађивања, усклађености са одговарајућим законским и другим захтевима са којима се организација усагласила и сталном унапређивању.

Приликом успостављања и преиспитивања општих и посебних циљева, организација мора да узме у обзир законске и друге захтеве са којима се усагласила, као и своје значајне аспекте животне средине, технолошке опције, финансијске, оперативне и пословне захтеве, као и становишта заинтересованих страна.

Организација мора да успостави, примени и одржава програм(е) за остваривање својих општих и посебних циљева. Програм(и) мора(ју) да садрже:

- а) одређивање одговорности за постизање општих и посебних циљева за сваку одговарајућу функцију и сваки ниво у организацији; и
- б) средства и временски оквир у којем ови циљеви треба да се постигну.

3.4 Увођење и спровођење

3.4.1 Ресурси, задаци, одговорности и овлашћења

Руководство мора да обезбеди расположивост ресурса који су битни за успостављање, примену, одржавање и унапређење система управљања заштитом животне средине. Ресурси обухватају особље И посебне вештине, организациону инфраструктуру, технологију и финансијске ресурсе.

Да би се олакшало ефективно управљање заштитом животне средине морају се утврдити, документовати и саопштити задаци, одговорности и овлашћења.

Највише руководство организације мора да именује једног или више посебних представника руководства, који ће, независно од осталих одговорности, имати тачно одређене задатке, одговорности и овлашћења да:

- а) обезбеде да је систем управљања заштитом животне средине успостављен, примењен и да се одржава у складу са захтевима овог међународног стандарда

- б) извештавају највише руководство о учинку система управљања заштитом животне средине ради преиспитивања, укључујући препоруке за унапређивање.

3.4.2 Оспособљеност, обука и свест

Организација мора да обезбеди да било која особа која обавља послове за њу или за њене потребе а који имају могућности изазивања значајних утицаја на животну средину а које је идентификовала, буде оспособљено у погледу одговарајућег образовања, обуке, или искуства. Организација мора да одржава одговарајуће записе о томе.

Организација мора да идентификује потребе за обуком повезане са сопственим аспектима животне средине и системом управљања заштитом животне средине. Она мора да спроведе обуку или да предузме мере да задовољи ове потребе и да одржава одговарајуће записе.

Организација мора да успостави, примени и одржава поступак(ке) којим се обезбеђује да су особе које раде за њу или за њене потребе свесне :

а) значаја усаглашености са политиком заштите животне средине и са одговарајућим поступцима, као и са захтевима система управљања заштитом животне средине

б) значајних аспеката животне средине и одговарајућих стварних или могућих утицаја њихових радних активности на животну средину и користи за животну средину од њиховог побољшаног учинка;

ц) њихових задатака и одговорности за постизање усаглашености са захтевима система управљања заштитом животне средине;

д) могућих последица у случају одступања од утврђених поступака.

3.4.3 Комуникација

Уважавајући (своје) аспекте животне средине и систем управљања заштитом животне средине, организација мора да успостави, примени и одржава поступке за:

а) интерну комуникацију између различитих нивоа и функција у организацији

б) пријем, и документациону обраду одговарајућих саопштења која стижу од екстерних заинтересованих страна и одговор на та саопштења.

Организација мора да одлучи да ли да екстерно саопштава о својим значајним аспектима животне средине и да документује своје одлуке. Ако је одлука да се саопштава, организација мора да успостави и примени метод(е) за ова екстерна саопштавања.

3.4.4 Документација

Документација система управљања заштитом животне средине мора да садржи:

а) Политику, опште и посебне циљеве заштите животне средине;

б) Опис предмета и подручја примене система управљања заштитом животне средине;

ц) Опис основних елемената система заштите животне средине, њихово међусобно деловање и упућивање на одговарајућу документацију;

д) Документа, укључујући и записе, које захтева овај међународни стандард;

е) Документа, укључујући и записе, утврђене од стране организације да су потребне да се обезбеди ефективно планирање, извођење и контрола процеса који су повезани са значајним аспектима животне средине.

3.4.5 Контрола документације

Документација захтевана системом управљања заштитом животне средине и овим међународним стандардом се мора контролисати. Записи су посебан тип докумената и морају се контролисати према захтевима, датим у 4.5.4.

Организација мора да успостави, примени и одржава поступке неопходне ради:

а) одобравања адекватности докумената пре него што се издају;

б) преиспитивања и ажурирања, ако је потребно, и поновног потврђивања докумената;

ц) осигуравања да су идентификоване измене и да је идентификован важећи статус ревизије докумената;

д) осигуравања да су одговарајуће верзије докумената, који се примењују, расположиве на сваком месту коришћења;

- е) осигуравања да су документи увек читки и лаки за идентификовање;
- ф) обезбеђивања да су документа спољњег порекла утврђена од стране организације неопходна за планирање и спровођење система управљања заштитом животне средине идентификована и да се контролише њихова дистрибуција; и
- г) спречавања нежељене употребе застарелих докумената и примену њихове подесне идентификације, ако су задржани из било ког разлога.

3.4.6 Контрола над операцијама

Организација мора да идентификује и планира оне активности које су повезане са идентификованим значајним аспектима животне средине а који су конзистентни са њеном политиком, општим И посебним циљевима, како би обезбедила да се оне одвијају под утврђеним условима преко:

- а) успостављања, примене и одржавања документованих поступака за све оне ситуације када би њихово непостојање могло да доведе до одступања од политике заштите животне средине, општих и посебних циљева, и
- б) утврђивања радних критеријума у поступцима; и
- ц) успостављања, примене и одржавања поступака који се односе на идентификоване значајне аспекте животне средине, везане за робе и услуге које организација користи, као и упознавања испоручиоца и уговорача са одговарајућим поступцима и захтевима.

3.4.7 Приправност за реаговање у ванредним ситуацијама и одговор на њих

Организација мора да успостави, примени и одржава поступке за идентификацију могућих ванредних ситуација и могућих удеса који могу имати утицај на животну средину, као и поступке идентификације начина одговарања на њих.

Организација мора да одговори на стварне ванредне ситуације и удесе и мора да утврди поступке о начину одговора за спречавање или ублажавање утицаја на животну средину који могу да буду у вези са њима.

Организација мора да периодично преиспита, а по потреби и ревидира, своју спремност за реаговање у ванредним ситуацијама, као и поступке реаговања, посебно непосредно након удеса или ванредних ситуација.

Организација такође мора периодично да преиспитује те поступке, тамо где је могуће.

3.5 Проверавање

3.5.1 Праћење и мерење

Организација мора да успостави, примени и одржава редовне поступке праћења и мерења, кључних карактеристика својих операција које могу да имају значајан утицај на животну средину. Поступак мора да обухвата документовање информација да би се пратио учинак заштите животне средине, одговарајућу контролу над операцијама и усаглашеност са општим и посебним циљевима организације.

Организација мора да осигура да се за праћење и мерење користи еталонирана или верификована опрема и мора да одржава одговарајуће записе.

3.5.2 Вредновање усаглашености

3.5.2.1 У складу са својом приврженошћу(опредељеност) усаглашености, организација мора да успостави, примени и одржава поступак(поступке) за периодично вредновање усаглашености са одговарајућим законским захтевима.

Организација мора да чува записе о резултатима периодичног вредновања.

3.5.2.2 Организација мора да вреднује усаглашеност са осталим захтевима са којима се сагласила. Организација може желети да комбинује ово вредновање са вредновањем усаглашености са одговарајућим законским захтевима датим у захтеву 3.5.2.1 или да успостави засебан поступак(ке).

Организација мора да чува записе о резултатима периодичног вредновања.

3.5.3 Неусаглашеност, корективне мере и превентивне мере

Организација мора да успостави, примени и одржава поступак(ке) за поступање са стварним и могућим неусаглашеностима и за предузимање корективних мера и превентивних мера. Поступак(ци) морају да утврде захтеве за:

а) идентификовање и исправљање неусаглашености и предузимање мера за ублажавање њиховог утицаја на животну средину;

б) истраживање неусаглашености, утврђивање њихових узрока и предузимање мера ради спречавања њиховог понављања;

ц) вредновање потребе за мерама које ће осигурати да се неусаглашености не понове и примену одговарајућих мера предвиђених да се спречи њихово понављање;

д) записивање резултата предузетих корективних мера и превентивних мера;

е) преиспитивање ефективности предузетих корективних мера и превентивних мера

Свака предузета мера, мора да одговара тежини проблема и да буде сразмерна утицају на животну средину.

Организација мора да обезбеди да се примене све неопходне измене у документацији система управљања заштитом животне средине.

3.5.4 Контрола записа

Организација мора да успостави и примени записе као неопходне за демонстрацију усаглашености остварених резултата са захтевима свог система управљања заштитом животне средине и захтевима овог међународног стандарда.

Организација мора да успостави, примени и одржава поступак за идентификацију, складиштење, заштиту, претраживање, време чувања и одбацивање записа.

Записи морају бити и остати читки, лаки за идентификовање и следљиви.

3.5.5 Интерне провере

Организација мора да обезбеди да се интерне провере система управљања заштитом животне средине спроводе у планираним интервалима како би:

а) утврдила да ли је систем управљања заштитом животне средине

1) усаглашен са планираним поставкама за управљање заштитом животне средине, укључујући и захтеве овог међународног стандарда; и

2) исправно примењен и одржаван;

б) обезбедила да руководство добија информације о резултатима провере.

Програм(и) провере се морају планирати, успоставити, применити и одржавати од стране организације узимајући у обзир значај дате операције за животну средину као и резултате претходних провера.

Поступак(ци) провере се мора успоставити, применити и одржавати да би се обухватиле :

- одговорности и захтеви за планирање и спровођење провера, извештавање резултата и за одржавање одговарајућих записа;
- утврђивање критеријума провере, обима провере, учесталости и методе.

Избор проверача и извођење провера морају да обезбеде објективност и непристрасност процеса провере.

3.6 Преиспитивање од стране руководства

Највише руководство мора да у планираним интервалима преиспитује систем управљања заштитом животне средине да би се обезбедила његова стална прикладност, адекватност и ефективност.

Преиспитивања морају да обухвате оцењене могућности за унапређивање и потребу за изменама у систему управљања заштитом животне средине, укључујући политику, опште и посебне циљеве заштите животне средине. Записи о преиспитивању од стране руководства морају се одржавати.

Улазни елементи преиспитивања морају да садрже:

- а)** резултате интерних провера и вредновања усаглашености са законским и другим захтевима са којима се организација сагласила;
- б)** саопштења екстерних заинтересованих страна, укључујући и жалбе;
- ц)** учинак заштите животне средине организације;
- д)** обим у ком су општи и посебни циљеви остварени;
- е)** статус корективних и превентивних мера;
- ф)** додатне мере проистекле из претходних преиспитивања од стране руководства
- г)** измене околности укључујући развоје законских и других захтева који су повезани са аспектима животне средине; и
- х)** препоруке за унапређење.

Излазни елементи преиспитивања од стране руководства морају да садрже одлуке и мере које се односе на могуће измене политике, општих и посебних циљева заштите животне средине и друге елементе система управљања заштитом животне средине, а које су у складу са привржености сталном унапређивању.

4. ПРИМЕР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“

ЈП „Србијашуме“ су савремена, европски профилисана компанија која спроводи стратегију интегралног газдовања шумама и шумским подручјима, засновану на одрживом развоју.

Шуме доприносе ублажавању климатских промена, складиштењем угљеника у шумској био маси (стаблима, гранама, лишћу, корењу, као и земљишту) и производњом кисеоника. Шуме смањују растуће глобално загревање.

Шумама Србије се одрживо газдује на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује њихова производна способност, биолошка разноврсност, способност обнављања и виталност, чиме се у садашњости и будућности обезбеђује испуњавање економских, еколошких и социјалних функција шума, а да се при томе не причињава штета околним екосистемима.

Одговорно управљамо државним шумама и шумским земљиштем доприносећи бржем руралном развоју Србије и градећи здраву животну средину.

Значајан део активности ЈП „Србијашуме“ усмерен је на повећање свести људи о неопходности увећања шумског фонда, повећања популације дивљачи и заштиту животне средине, јер национално богатство можемо сачувати и повећати само заједничким снагама.

Сертификација шума је процес када акредитована трећа страна посети организацију, процени њихов систем управљања и издаје потврду којом показује да организација поштује принципе наведене у стандарду.

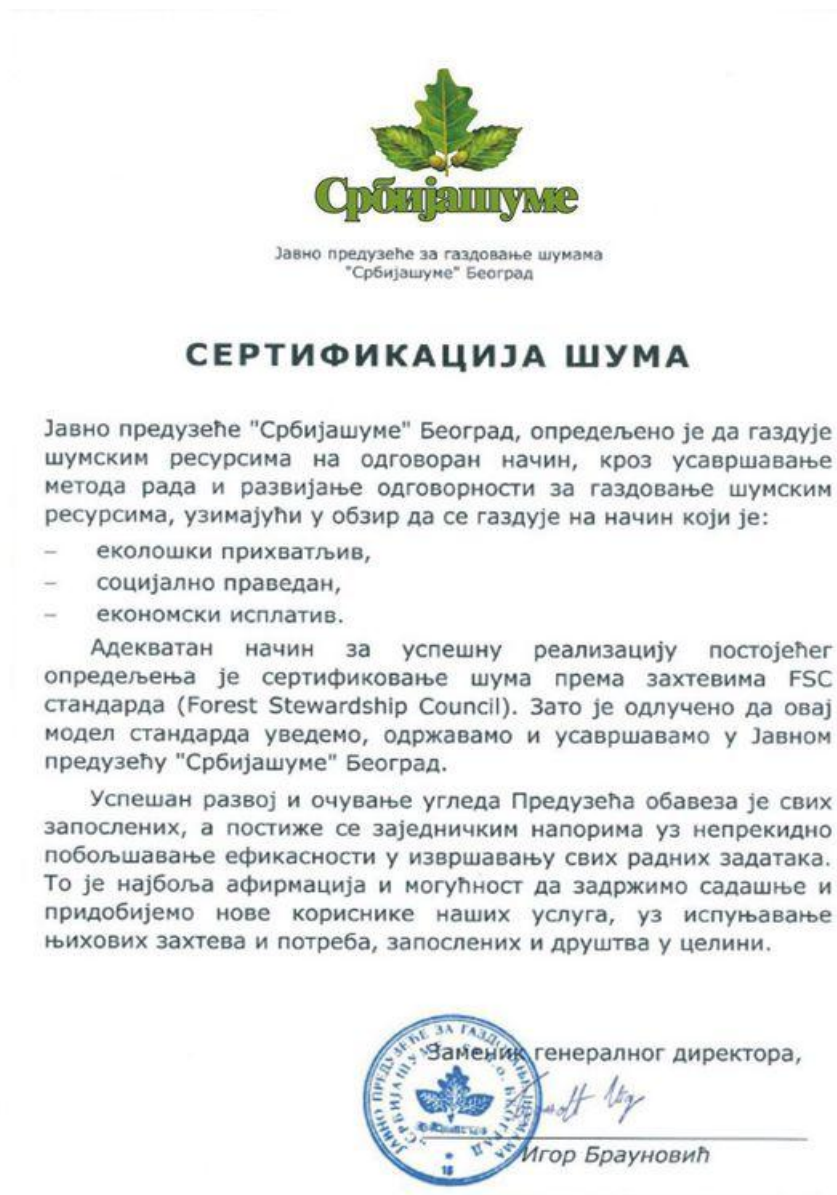
FCS (Forest Stewardship Council) је независна, невладина, непрофитна организација која је установљена са циљем промоције одговорног управљања светским шумама.

FSC Принципи и критеријуми (FSC Principles and Criteria) су основа за све FSC стандарде управљања шумом.

SGS QUALIFOR је FSC програм за сертификацију шума који је примењен у ЈП „Србијашуме“.

На слици 2. представљена је сертификација шума јавно предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд.

На слици 3. представљен је сертификат одговорног управљања са кодом за Шумска газдинства.

Слика број 2. Сертификат шума ЈП "Србијашуме" Београд

Информација о FSC сертификатима

Јавно предузеће за газдовање шумама
"Србијашуме" Београд

Јавно предузеће "Србијашуме" Београд, успешно одржава FSC™ (Forest Stewardship Council) сертификат одговорног управљања шумама у следећим деловима предузећа:

Сертификат са кодом SGS-FM/COC-007100 за Шумска газдинства:

- "Борања" Лозница,
- "Београд" Београд,
- "Расина" Крушевац,
- "Јужни Кучај" Деспотовац,
- "Столови" Краљево,
- "Ужице" Ужице.

Ознака
одговорног
шумарства

Сертификат са кодом SGS-FM/COC-009244 за Шумска газдинства:

Ознака
одговорног
шумарства

- "Врање" Врање,
- "Топлица" Куршумлија,
- "Шума" Лесковац,
- "Ниш" Ниш,
- "Пирот" Пирот,
- "Тимочке шуме" Бољевац,
- "Северни Кучај" Кучево,
- "Крагујевац" Крагујевац,
- "Шумарство" Рашка,
- "Голија" Ивањица,
- "Пријепоље" Пријепоље.

контакт: zoran.tintor@srbijasume.rs

Слика број 3. Сертификат са кодом за Шумска газдинства

УТИЦАЈ НА ОКОЛИНУ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“

Газдовање шумом мора да заштити биолошку разноврсност и са њом повезане вредности, водне ресурсе, земљиште и јединствене и осетљиве екосистеме и пејзаже и тиме одржати еколошке функције и целовитост шуме.

Критеријум 4.1

Потребно је направити процену утицаја на околину која одговара степену и интензитету газдовања и јединствености ресурса на који се утиче и на адекватан начин укључити у системе газдовања.

Процена мора укључивати утицај на пејзаж као и утицај капацитета за изразу на лицу места. Процена утицаја на околину мора бити завршена пре почетка активности које утичу на одређено место.

Индикатор 4.1.1

Организација задужена за газдовање/власник шуме систематски идентификује и процењује потенцијални утицај свих активности које се изводе у шуми на околину (укључујући и капацитете за прераду на лицу места); узет је у обзир утицај планова на пејзажном ниву, укључујући интеракцију са земљиштем и другим стаништима у близини. За велике организације, резултати процене ових утицаја се морају документовати.

Докази и упутства:

За све операције или активности које се изводе у ŠPP -у, потребно је извршити процену могућих следећих потенцијално негативних утицаја: ерозија и сабијање земљишта, промена продуктивности земљишта, промене броја, разноврсности или дистрибуције страних инвазивних, домаћих или одомаћених врста флоре и фауне.

Фрагментација станишта, загађивање пестицидима, мазивима, храњивом и ђубривом (случајним просипањем, наношењем прскањем и запрашивањем или расипањем) и седиментацијом у водотоцима или стајаћој води; промене токова или дренажних режима водотока или стајеће воде, визуелне промене истакнутих пејзажа.

Инструкција за рад везана за прераду биљака на лицу места мора се користити као препорука.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, еколошким невладиним организацијама и владиним организацијама за заштиту околине.

Индикатор 4.1.2

Процене које се односе на потенцијалне утицаје свих шумарских активности на околину за одређено место изводе се пре почетка активности, у складу са обимом активности и осетљивости тог места. У случају да се те активности сматрају „значајним“, процене се документују. „Значајне“ активности подразумевају, али се не ограничавају на следеће:

- Градња нових путева или знатно мењање постојећих путева;
- Сваки вид ограничавања протока воде у потоцима и ријекама;
- Пошумљавање;

- Пошумљавање другим врстама (или врстама другог генетског порекла) на подручју већем од 100ха током исте сезоне сађења у оквиру једног одељења/ ŠP-а, у случају кад се ŠP састоји од више одељења;
- Рекреација и пратећа инфраструктура
- Комуникацијски стубови и пратећа инфраструктура
- Водови електричне енергије
- Водовод
- Промена природне вегетације за комерцијалне или друге сврхе.
- Подизање нових ограда
- Употреба природних подручја за комерцијалну добит или за друге сврхе
- Нова места за одлагање смећа;
- Употреба нових/промењених активности/производа који могу имати значајан утицај на околину.

СЛИМФ (Мале шуме):

Пре почетка активности у шуми, потенцијални негативни утицаји на животну средину су идентификовани и активности се планирају на начин да се ти негативни утицаји умање. Није потребно документовати процене, осим ако то није законска обавеза.

СЛИМФ (шуме којима се газдује мањим интензитетом):

Пре почетка извођења било које операције, могући негативни утицаји на место и пејзаж се идентификују и операције се осмишљавају тако да се ти утицаји минимизирају. Процена не треба бити документована, осим ако није прописано законом.

Докази и упутства:

“Значајна активност” је она активност која може проузроковати следеће утицаје на околину:

- Трајне или дугорочне; или
- Утицати на ширу околину

EIA (ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT – УТИЦАЈ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ) је формална процедура која служи у сврху прикупљања, организовања, анализе, интерпретације и прослеђивања података који су битни за доношење одлука. Међутим, ова процедура се може користити као неформалана процена за одређене пројекте као што је нпр. Планирање операција коришћења. Сврха EIA је минимизирање негативних утицаја, осигуравање заштите битних карактеристика и јачање позитивних аспеката пројекта.

Принципи који одговарају формалној EIA су следећи:

- Информисаност у доношењу одлука: Доношење одлука треба бити базирано на поузданим информацијама.
- Одговорност: Одговорности морају бити јасно дефинисане.
- Околина у најширем смислу: Околину укључује све аспекте (физичке, социолошке, политичке, економске, визуелне)
- Отворена консултација: Консултација са свим заинтересованим или погођеним странама мора бити транспарентна.
- Стручно мишљење: Стручњак из одређене области мора подржати процену утицаја.

- Алтернативе: Узимају се у обзир све могуће алтернативе за локацију и активности.
- Мере ублажавања: Процењују се мере ублажавања које ће смањити или уклонити негативне утицаје и појачати позитивне утицаје планираних активности.
- Узимање у обзир свих етапа: Процена треба узети у обзир све етапе развоја, од етапе планирања то завршетка
- Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, тестирање њиховог знања о ЕИА.
- Записи о процени и о одлукама.
- Планови управљања околином.

СЛИМФ:

Знања организације о месту и утицајима операција.

Запажања на терену.

План газдовања.

Документована изјава о околини или процена ако је прописана законом.

Индикатор 4.1.3

Сви потенцијални утицаји на околину који су идентификовани током процене се узимају у обзир приликом планирања и извођења операција како би се осигурало избегавање или ублажавање нежељених утицаја.

Докази и упутства:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, надзорницима, радницима, такође тестирање њиховог знања о минималним захтевима.

Запажања на терену и оперативни планови. За операције ширих размера, прописи и контрола морају бити документовани у плановима.

Индикатор 4.1.4

Правовремене корективне мере се узимају у обзир и имплементирају како би се решиле претходне и потенцијалне неусаглашености.

Докази и упутства:

Корективне мере:

У случају неусаглашености са стандардима, први задатак је:

- Предузимају се кораци како би се поправиле могуће штете на околину (корективне мере); и
- Установљене су мере које спречавају појаву неусаглашености (превентивне мере).

Други задатак је осигурање предузимања превентивних мера у случају да постоји очигледна могућност да одређена активност неће удовољити стандардима, која је праћена утицајем на околину.

Трећи задатак је осигурање периодичне ревизије CAR-а како би се идентификовала истрајна проблематична подручја и осигурало одговарајуће решавање проблема, на корективан или превентиван начин.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом.

Поређење квалитета тренутних операција са прошлим записима о повезаним CAR-s.

Индикатор 4.1.5

Захтеви за корективним мерама (CAR-s) се записују и одговарајуће решавају.
СЛИМФ:

Предузимају се благовремене корективне мере
Докази и упутства: Подаци о CAR-s
СЛИМФ:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, радницима и запажања на терену.

Индикатор 4.1.6

Уношење аутохтоних врста биљака (дрвећа) и животиња и/или реинтродукција домаћих врста је могућа једино у случају да се консултацијом са признатим стручњацима, регулаторним властима дошло до закључка да поменуте врсте нису инвазивне и да су корисне за околину; пре уношења извршене су консултације са локалним заинтересованим странама, сва уношења се пажљиво надзиру.

Докази и упутства:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, еколошким невладиним организацијама и владиним агенцијама.

Кратки подаци о истраживањима.

Дозволе и одобрења

Критеријум 4.2

Морају постојати мере заштите којима се штите ретке, рањиве и угрожене врсте и њихова станишта (нпр. Подручја храњења и гнежђења). Потребно је успоставити зоне за заштиту и заштићена подручја која одговарају степену и интензитету газдовања и јединствености ресурса на који се утиче.

Потребно је контролисати неприкладан лов, риболов, постављање замки и сакупљање.

Индикатор 4.2.1

Присуство (или вероватно присуство) ретких, рањивих и угрожених врста и њихових станишта у ŠPP -у је идентификовано и документовано.

СЛИМФ (Мале шуме):

Тамо где су познате, ретке, рањиве и угрожене врсте су заштићене.

СЛИМФ (шуме којима се газдује мањим интензитетом):

У случају да су познате, ретке, рањиве и угрожене врсте и њихова станишта су заштићена и картирана.

Докази и упутства:

У случају да преглед није завршен, потребно је претпоставити да су релевантне врсте присутне.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима и владиним организацијама.

СЛИМФ (Мале шуме):

Знање организације о ретким, рањивим и угроженим врстама у подручју.
Извештаји из сталих извора о нађеним врстама на подручју.

Посматрање на терену места гнежђења и хранилишта ретких, рањивих и угрожених врста.

СЛИМФ (шуме којима се газдује мањим интензитетом):

Знање организације и радника о ретким, рањивим и угроженим врстама у подручју.

Извештаји о обучености шумарских радника по питању заштите.

Посматрање на терену места гнежђења и хранилишта ретких, рањивих и угрожених врста.

Извештаји о статусу конзервације шумског подручја из осталих извора.

Индикатор 4.2.2

У случају да је потребно, постоји сарадња са признатим стручњацима, организацијама за заштиту и регулаторним властима ради одређивања зона заштите и заштићених подручја за присутне ретке, рањиве и угрожене врсте; ова станишта су означена на картама, а где је потребно и на терену.

СЛИМФ:

Остале карактеристике које су битне за заштиту су идентификоване и заштићене.

Докази и упутства:

Подаци и карте.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Карте које показују карактеристике битне за заштиту.

Запажања на терену и разговори са организацијом.

Индикатор 4.2.3

Ретке, рањиве и угрожене врсте су заштићене током извођења операција.

Докази и упутства:

Оперативни планови

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Индикатор 4.2.4

(није примењив за СЛИМФ)

Зоне заштите и заштићена подручја, представници постојећих екосистема, штите се у њиховом природном стању на основу идентификације кључних биолошких подручја и потреба за природним коридорима (са посебним препорукама за плантаже) и/или у консултацији са локалним стручњацима и владиним организацијама.

Обзири према степену заштите пејзажа су очигледни приликом извођења теренских активности, раду особља/извођача радова и/или координацији са околним власницима, организацијама за заштиту и владиним агенцијама за заштиту.

Докази и упутства:

У случају да је мање од 10% укупног подручја великих ŠPP -а издвојено за зоне заштите и заштићена подручја, мора се обезбедити оправдање у форми консултације са локалним експертима и владиним организацијама.

За мања ŠPP -а, зоне заштите и заштићена подручја требају бити у ŠPP -а или у подручјима у близини.

Планови, карте и записи о извршеним активностима.
Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Индикатор 4.2.5

Газдовање је у складу са заштитом и активности заштите се означавају на картама и спроводе и њихови утицаји се називају.
За велике организације, ово такође мора бити документовано у плановима.

СЛИМФ:

Газдовање у складу са заштитом и активности заштите се одређују и уносе на карте.

Докази и упутства:

Планови и мапе, укључујући годишње оперативне планове.
Запажања на терену

Индикатор 4.2.6

Одобрене ловне и риболовне активности и активности испаше и прикупљања се обављају на начин који осигурава непрелажење одрживог нивоа. Неприкладне активности се спречавају.

Докази и упутства:

Политике и процедуре.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима и владиним организацијама.
Запажања на терену и подаци о прикупљању.

Критеријум 4.3

Еколошке функције и вредности морају остати нетакнуте, побољшане или поново успостављене, укључујући:

- Обнову и сукцесију шуме.
- Генетску разноврсност, разноврсност врста и екосистема.
- Природне циклусе који утичу на продуктивност шумских екосистема.

Индикатор 4.3.1

Статус ŠPP -а у односу на:

- обнову и сукцесију
- генетску разноврсност, разноврсност врста и екосистема
- природне циклусе је познат или процењен

Докази и упутства:

Овај захтев се односи на организације које газдују природним шумама и плантажама. Задовољење овог захтева могло би обухватати почетне процене и напор следећег:

- Обнова коришћених природних шума, деградираних подручја, фрагментираних подручја, подручја оштећених пожаром, зона за заштиту и заштићених подручја;
- Утицај газдовања у прошлости нпр. Сеча, сакупљање, ерозија земљишта

- Дистрибуција и статус биљних заједница;
- Статус заштите аутохтоних заједница флоре и фауне, врста и њихових станишта;
- Ширење инвазивних врста
- Тренутни ерозиони процеси
- Квалитет воде

Подаци и карте

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима.

Индикатор 4.3.2

Узгојни и/или други системи газдовања су у складу са екологијом шумских ресурса и они су доступни.

Докази и упутства:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима.

Индикатор 4.3.3

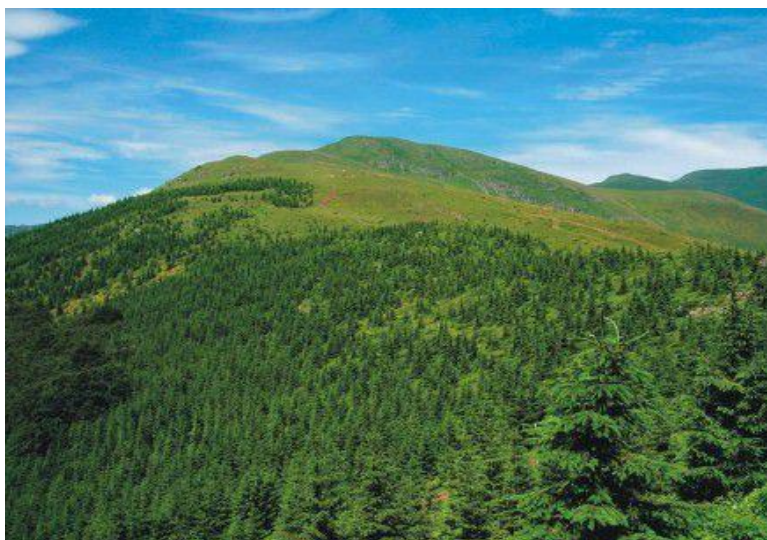
Еколошке функције (обнова, сукцесија, разноврсност, природни циклуси) се одржавају и где је потребно, постоји програм враћања деградираних подручја у почетно стање.

Докази и упутства:

Активности повећавања, одржавања и враћања у почетно стање требале би бити припремљене како би се омогућило враћање деградираних природних подручја у почетно стање, санирање пустошења коровом, ерозије, привремених јама, сметлишта, каменолома.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима.

Планови, карте и запажања на терену.

Слика број 4. Заштита шума – пошумљавање

На датој слици број 4. дат је изглед подручја које је обновљено, пошумљено и искорењено од штеточина које нападају и уништавају постојећу шуму.

Индикатор 4.3.4

У природним и полуприродним шумама, преферира се природна обнова ако то одговара постизању циљева газдовања; у случају да је планирана вештачка обнова, процењује се утицај на околину (односи се на Критеријум 4.1)

Докази и упутства:

Планови и карте

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом, локалним стручњацима.

Индикатор 4.3.5(Local)

Чиста сеча шума је забрањена. Она се може користити једино у изузетним случајевима спровођења шумско-узгојних мера са циљем побољшања шумских састојина, у обиму који је планиран у одобреној шумској основи.

Чиста сеча се може применити и ако је иста неопходна из санитарних разлога или у циљу извођења превентивних мера заштите.

Докази и упутства:

Разговор са организацијом задуженом за газдовање/власником шуме

Теренска посета

Индикатор 4.3.6(Local)

Организација задужена за газдовање/власник шуме дужан је пошумити подручја на којима је извршена чиста сеча или која су захваћена пожаром у року од две године након сече или шумског пожара, користећи технике природне обнове или пошумљавањем.

Докази и упутства:

Разговор са организацијом задуженом за газдовање/власником шуме.

Теренска посета.

Критеријум 4.4

Репрезентативни узорци постојећих екосистема унутар пејзажа се морају заштитити и обележити на картама у свом природном стању, у складу са степеном и интензитетом активности газдовања и јединственошћу ресурса на који се утиче.

Индикатор 4.4.1

За заштиту и вођење евиденције о репрезентативним узорцима постојећих екосистема, односи се на Критеријум 4.2.

Критеријум 4.5

Морају се припремити и примењивати писана упутства за контролу ерозије, минимизирање штета током коришћења, изградње путева и свих других механичких активности и заштиту водних ресурса.

Индикатор 4.5.1

Све еколошки осетљиве шумарске операције се идентификују и писана упутства која дефинишу прихватљиву праксу су доступне организацији и назорницима; правилници морају испуњавати или превазилазити националне или регионалне захтеве за најбољу праксу.

СЛИМФ:

Све операције газдовања које могу штетно деловати на земљиште (нпр. Сабијање, ерозија) и методе ублажавања или избегавања таквих деловања су познати.

Докази и упутства:

Шумарске операције укључују: припремање терена, активности везане за против пожарне пруге, сађење, контролисање корова, газдовање састојином, коришћење и извлачење, извлачење материјала са путева, затварање ископина, пројектовање мреже путева, планирање путева, грађење, одржавање и затварање.

Подаци, планови и карте.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом и запажања на терену.

СЛИМФ:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање шумом и запажања на терену.

Карте које показују нове путеве и локације нових и тренутних операција.

Индикатор 4.5.2

Развијање процедура у смислу Индикатора 4.5.1 се спроводи током операција и планирања

Докази и упутства:

Главни извештај о процени би требао дати експлицитну препоруку за коришћење националног или регионалног правилника о најбољој пракси.

Оперативни планови, разговори са особљем и запажања на терену.

Индикатор 4.5.3

Уз водотоке и стајаће воде одржавају се бафер зоне. Поменуте бафер зоне се означавају на картама и оне су у складу са спецификацијама наведеним у националним и регионалним правилницима о најбољој пракси.

СЛИМФ:

Уз водотоке и стајаће воде бафер зоне се одржавају у складу са спецификацијама наведеним у националним и регионалним правилницима о најбољој пракси

Докази и упутства:

Главни извештај о процени би требао дати експлицитну препоруку за коришћење националног или регионалног правилника о најбољој пракси.

Оперативни планови, разговори са особљем и запажања на терену.

Индикатор 4.5.4

Радници су упознати и у могућности да спроводе одговарајуће хитне процедуре за чишћење након случајног просипања нафте и хемикалија.

Докази и упутства:

Оперативни планови, разговори са особљем и запажања на терену.

Непостојање доказа о значајном просипању

Индикатор 4.5.5(Local)

Шумска транспортна инфраструктура се гради, одржава и користи тако да не сме:

1. Угрожавати изворишта воде
2. Узроковати ерозионе процесе и појаву бујица
3. Нарушавати равнотежу нестабилног земљишта и повећавати ризик од настајања клизишта
4. Утицати на еколошки осетљива подручја која су битна за разноврсност флоре и фауне
5. Утицати на природно или културно наслеђе
6. Угрожавати друге функције или вишенаменско коришћење шуме

Докази и упутства:

Разговор са организацијом задуженом за газдовање/власником шуме
Теренска посета

Критеријум 4.6

Системи газдовања морају промовисати развој и примену еколошки прихватљивих, нехемијских метода за борбу против штеточина и тежити према избегавању коришћења хемијских пестицида.

Светској здравственој организацији и хлорираних угљиководоничних пестицида, постојаних и отровних пестицида, као и оних чији деривати остају биолошки активни и могу се акумулисати у прехранбеном ланцу после њиховог предвиђеног коришћења, као и свих пестицида који су забрањени међународним споразумима. Уколико се хемијска средства користе, потребно је осигурати одговарајућу опрему и обуку како би ризик по здравље и околину био минималан.

Индикатор 4.6.1

Организација поседује актуелну листу свих коришћених пестицида, и има документоване податке о називу производа и активним састојцима, такође се документује дозвољена апликација, методе апликације и учесталост, у случају да нису наведене на етикети.

Докази и упутства:

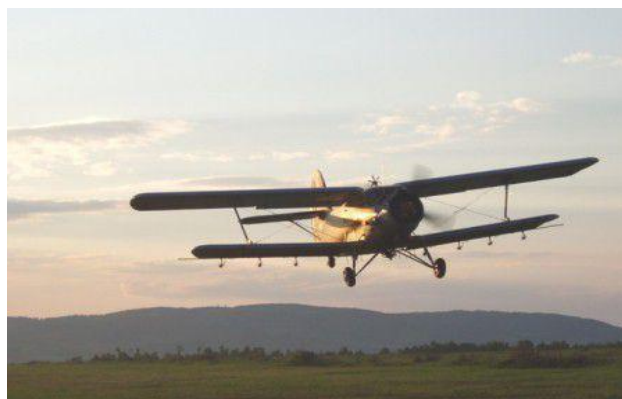
Хемијска средства укључују хербициде, инсектициде, фунгициде и хемијска средства за сузбијање глодара у облику којем се користе на терену (укључујући било које коришћене површински, распрскавајући или растварајући).

Подаци о хемијским средствима која се користе.

Рачуни и фактуре.

Процедуре за безбедну и одговарајућу употребу хемијских средстава.

За сузбијање глодара хемијским средствима као што су хербициди, инсектициди, фунгициди користе се авиони којима се распршују наведена хемијска средства и тај пример је дат на слици број 5..

Слика број 5. Заштита шума - запрашивањем

Индикатор 4.6.2

Забрањени пестициди се не користе изузев у случајевима:

- дозвола за занемаривање ове политике је добијена од стране FSC секретаријата; или
- допуштено је привремено изузеће на основу FSC-POL-30-001 и одговарајуће пратеће документације

Докази и упутства:

Односи се на SGS Qualifor радно упутство за:

- Важећу листу забрањених пестициде
- Изузећа:
- привремена изузећа и
- примена забрањених хемикалија у хитним случајевима.

Записи о хемикалијама.

Индикатор 4.6.3

У случају да се тренутно користе хемијска средства, организација/власник мора припремити и спровести стратегију која се најмање састоји од следећих компоненти:

- дугорочан циљ је смањење употребе хемијских средстава
- дејство метода за контролу пестицидима даје оправдање за опцију употребе хемијских средстава
- процедуре које промовишу оптималну употребу хемијских средстава (правовременост, наставак, опрема итд.)
- јасне и мерљиве мете дугорочне употребе хемијских средстава; циљ је смањивање употребе;

Употреба се изражава по хектару и хемијском производу, а даља подела је направљена на основу водозахватних или дренажних зона.

СЛИМФ:

Чувају се подаци о количини коришћених хемијских средстава у ŠPP -у и постоји наговештај да се разматрају алтернативне методе како би се постигло дугорочно смањивање употребе хемијских средстава.

Докази и упутства:

Употреба и циљеви редукација требају бити изражене по хектару, а даља подела направљена у складу са операцијама и водозахватним/дренажним базенима; циљеви требају бити квантитативно изражени.

Неким организацијама може бити допуштена повећана краткорочна или средњорочна употреба одређених хемијских пестицида, у случају да је употреба тих пестицида оправдана по социолошким или еколошким основама, погледати 4.6

Овај захтев се односи на расаднике који се налазе унутар ŠPP -а.
Подаци о хемијским средствима.

Индикатор 4.6.4

(није примењив за СЛИМФ)

При контролисаној употреби пестицида из еколошких или социолошких разлога, разматрање алтернатива и оправдање њихове употребе је направљено и документовано у сарадњи са признатим стручњацима.

Докази и упутства:

У неким моментима се може преферирати употреба пестицида, нпр. ради елиминације инвазивног корова, контролисању ширења болести човека.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање и локалним стручњацима.
Документовано оправдање.

Индикатор 4.6.5

Сав транспорт, складиштење, руковање, апликација и хитне процедуре за чишћење случајног просипања хемијских пестицида минимално одговара ILO публикацијама „Заштита здравља и безбедност приликом употребе агрохемикалија: Приручник“ и „Безбедност на раду приликом употребе хемијских средстава“

Докази и упутства:

Процедуре и записи. Разговори са особљем.

Критеријум 4.7

Хемијска средства, контејнери, течни и чврсти неоргански отпад, укључујући гориво и уље, уклањају се на еколошки прихватљив начин, на за то одговарајућим локацијама изван шуме.

Индикатор 4.7.1

Власник/организација, где је могуће, треба осигурати рециклажу где је рециклажа могућа, неорганског отпада (нпр. нафта, гуме, контејнери итд.), укључујући и отпад настао од стране извођача радова у ŠPP.

Докази и упутства:

Запажања на терену и разговори са особљем.

Индикатор 4.7.2

Власник/организација, где је могуће, треба осигурати еколошки прихватљиво одлагање отпада који се не може рециклирати, укључујући и отпад настао од стране извођача радова у ŠPP.

Докази и упутства:

Отпад укључује :

- Вишак хемијских средстава
- Хемијске контејнере

- Пластични отпад
- Горива и мазива
- Истрошене гуме
- Истрошене акумуляторе
- Отпад настао активностима прераде
- Отпад из домаћинства
- Доказ да је отпад одложен на прихваљив начин

Власник/организација треба осигурати да је руковање и одлагање хемијских средстава и хемијских контејнера, укључујући и оне настале активностима извођача радова у ŠPP, минимално у складу са ILO публикацијама.

„Заштита здравља и безбедност приликом употребе агрохемикалија: Приручник“ и „Безбедност на раду приликом употребе хемијских средстава“.
Докази и упутства:

Разговори са особљем.

Индикатор 4.7.3

Обезбеђују се капацитети за једноставно прикупљање отпада на лицу места.
Докази и упутства:

Присуство контејнера за одлагање смећа.

Критеријум 4.8

Потребно је документовати, минимизирати, назирати и строго контролисати коришћење биолошких мера борбе у складу са државним законима и међународно прихватљивим научним протоколима. Забрањује се коришћење генетски модификованих организама.

Индикатор 4.8.1

Избегавају се или минимизирају биолошке мере борбе коришћењем најбољих доступних алтернативних мера које не изискују прекомерне трошкове.

Докази и упутства:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање.

Политике и процедуре

Индикатор 4.8.2

Свака употреба биолошких мера борбе мора бити подржана документованим оправдањем које наводи: алтернативне мере контроле штеточина или болести које су узете у обзир, процену утицаја на околину, консултоване релевантне организације и регулаторна власт.

Докази и упутства: Документација

Индикатор 4.8.3

Документују се и назиру све активности у којима су коришћене биолошке мере борбе.

Докази и упутства: Документација

Индикатор 4.8.4

У ŠPP -у се не користе генетски модификовани организми приликом газдовања или извођења истраживачких програма.

Докази и упутства:

Разговори са особљем.

Подаци о пореклу и залихама болошког материјала

Критеријум 4.9

Пажљиво се контролише и активно назире коришћење страних врста како би се избегао нежељени утицај на околину.

Индикатор 4.9.1

Процењују се нежељени утицаји страних врста на околину и ови се утицаји избегавају.

Докази и упутства:

Подаци о научним студијама.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање.

Индикатор 4.9.2

Нежељена обнова се назире и ако је потребно.

Контролише

Докази и упутства:

Записи о надзору

Критеријуми 4.10

Неће се вршити конверзија шума у плантаже или нешумско земљиште, осим у случајевима када конверзија:

а) обухвата веома ограничени део газдинске јединице;

б) не врши се у подручјима шума високе заштитне вредности;

ц) даје јасне, поуздане, додатне, загарантоване и дугорочне користи заштите унутар газдинске јединице.

Индикатор 4.10.1

Ако већ постоји конверзија шума, она је ограничена на мала подручја (до величине која је прихватљива организацијама за заштиту и регулаторним властима) и/или има занемарљив утицај на околину.

Докази и упутства:

Чиста сеча и поновно подизање природних или полуприродних шума са мешавином домаћих врста у одсуству задовољавајуће природне обнове не сматра се конверзијом у плантаже. Чиста сеча и поновно подизање природних или полуприродних шума са страним врстама се сматра конверзијом.

Чишћење сечом појединачних сатабала или цепова природне вегетације на површини мањој од 0.001 ha како би консолидовали блокови плантаже или са циљем

основног инфраструктурног развоја, је дозвољено само у случајевима када се консултује признати експерти или регулаторна тела, и уз њихову сагласност.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Планови и карте. Запажања на терену

Индикатор 4.10.2

Конверзија и чиста сеча се не дешава у зонама заштите, заштићеним подручјима (погледати 4.2) или на подручјима која су узета за представнике постојећих екосистема (погледати 4.2)

Докази и упутства:

Разговори са организацијом задуженом за газдовање, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Планови и карте

Запажања на терену.

Индикатор 4.10.3

Користи заштите у случају конверзија у нешумско земљиште, чистих сеча или планираних компензацијских активности заштите се идентификују и процењују у сарадњи са признатим стручњацима; у случају компензацијских активности заштите, њихов обим је прихватљив организацијама за заштиту и регулаторним властима.

Докази и упутства:

Конверзија може, на пример, представљати чисту корист заштите у случају да се врши конверзија у изворни природни или полуприродни тип станишта као што су отворене мочваре и пашњаци.

Разговори са организацијом задуженом за газдовање, локалним стручњацима и владиним организацијама.

Индикатор 4.10.4

Користи заштите су знатне, додатне, сигурне и дугорочне

Докази и упутства:

Научни доказ и разговори са организацијом задуженом за газдовање и локалним стручњацима.

5. ЗАКЉУЧАК

ISO 14000 заштита животне средине има за циљ да смањи утицај организације на животну средину. Самим тим жели да покаже свој учинак у заштити животне средине контролисањем утицаја својих активности, производа и услуга на животну средину.

Такође и поступа у вези са све строжијим законодавством, развојем економских мера које захтевају заштиту животне средине и све израженијом бригом заинтересованих страна за питања заштите животне средине и одрживи развој.

Газдовање шумом мора поштовати све примењиве законе државе у којој делује, међународне уговоре и споразуме које је држава потписала. Газдовање шумом мора поштовати све државне и локалне законе и административне захтеве.

Животна средина је основ и почетна станица за развијање и очување планете на глобалном нивоу. Самим тим очување и заштита животне средине је из тог разлога јако важна.

У савременом свету масовно долази до уништавања шума, које може бити у виду сече или пожара, а како је шума природно станиште многих биљних и животињских врста, њиховим уништавањем нарушава се и њихово природно станиште.

Како је обнова и пошумљавање подручја које је претходно уништено јако дуг процес самим тим треба водити рачуна на који начин се врши сеча, исто тако и треба стално пошумљавати подручја која су погодна за то да би се колико је то могуће спречило смањење и нестанак шума.

Осим шума које су биле тема овог рада јако је важно и очување вода. Вода представља основ живота и самим тим је потребно стално одржавати простор око река, језера као и редовно чишћење где год и колико год је то могуће. У свету је све мање незагађене воде и стога је све мање исправне воде за пиће, зато природне изворе треба добро чувати и подићи свест грађана о њиховој важности на што је могуће већи ниво.

У примеру ЈП „Србијашуме“ организација задужена за газдовање шуме указује на познавање и поштовање свих релевантних правила струке, оперативних правилника и других прихваћених стандарда и споразума.

Постоји свест о свим локалним врстама и тиме се примењује одговарајућа контрола која осигурава континуитет њеног поштовања.

Шумска подручја се требају заштити од недозвољене сече, настањивања и других неовлашћених активности. Самим тим се треба предузети мере надзора, индентификације и контроле бесправних сеча, настањивања и других недозвољених активности.

У ЈП „Србијашуме“ влада систем газдовања који промовише развој и примену еколошких прихватљивих, нехемијских метода за борбу против штеточина и тиме тежи избегавање хемијских пестицида.

Шумама Србије се газдује на начин да се трајно одржи и унапреди производна способност, биолошка разноврсност, способност обнављања и виталност.

У шумама је потребно тј. неопходно постојати мера заштите којима се штите ретке, рањиве и угрожене врсте и њихова станишта. Такође је потребно контролисати неприкладан лов, роболов, постављање замки и сакупљање.

Шуме доприносе ублажавању климатских промена, складиштењем угљеника у шумској биомаси (стаблима, гранама, лишћу, корењу, као и земљишту) и производњом кисеоника.

Шуме смањују растуће глобално загревање. Шумама Србије се одрживо газдује на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује њихова производна способност, биолошка разноврсност, способност обнављања и виталност, чиме се у

садашњости и будућности обезбеђује испуњавање економских, еколошких и социјалних функција шума, а да се при томе не причињава штета околних екосистема.

Мислим да свако од нас на било који начин може допринети заштити животне средине. Јер управо је она извор нашег здравља.

Ако можемо спасити Земљу сада, зашто то да не учинимо! Убијање природе значи и убијање самог себе!

ЛИТЕРАТУРА

1. ISO 9000:2000, Системи менаџмента квалитетом – Основе и речник.
2. ISO 9001:2000, Системи менаџмента квалитетом – Захтеви.
3. ISO 14004:2004, Системи управљања заштитом животне средине - Опште смернице за принципе, системе и технике подршке.
4. ISO 19011:2002, Смернице за проверавање система менаџмента квалитетом и система управљања заштитом животне средине
5. Управљање развојем Проф. Др Драгана Бечејски
6. Приручник за стратешко планирање и управљање локалним развојем у Републици Србији Татијана Павловић Крижанић

¹ www.fonforum.org/.../Standardizacija

² narr.gov.rs/index.php/content/.../Стандарди%20и%20сертификати.pdf

³ www.vps.ns.ac.rs/Materijal/mat3537.doc

⁴ <http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso14000.htm>